

Gods glimlach over ons

Hoe bijzonder ik de Bergrede ook vind, met de tekst van vandaag heb ik moeite. Vanwege die balk en die huichelaar. Niet omdat ik denk dat de meeste mensen heiligen zijn, maar ook geen huichelaars. Gewoon aardige mensen die zich vaak al schuldig voelen over trivialiteiten. Wat zou Jezus bedoelen met die balk?

Ik weet niet hoe het u verging, maar ik vond het een vreselijke zomer. Oekraïne, Gaza, Syrië, Islamitische Staat, Zuid-Soedan, en ook nog de ebola-ramp. We sloten ons met gênant enthousiasme aan bij de coalition of the willing want IS geldt op dit moment als het absolute kwaad. Dat moeten we dus vernietigen en we bombarderen succesvol - de burgerslachtoffers ten spijt. Zou de Bergrede daar ook over gaan? Of mogen we IS wél veroordelen?

In zijn boek 'Menselijke liefde' beschrijft André Makine hoe de 16-jarige Elias in Noord Angola in een verschrikkelijk nacht alle menselijke hoogte- en dieptepunten voorbij ziet komen: van triomf en genot, tot verkrachting, foltering en moord. Maar hij weet dat het belangrijkste ontbreekt, en herinnert zich hoe hij vroeger – ik citeer: 'zijn gezicht wegstopte in de elleboogholte van zijn moeder, roerloos stil in het gladde hoekje van die gebogen arm voelde je zachtjes het leven kloppen... Die liefde, dat was precies wat aan deze wereld ontbrak. De vrouwen die kort daarvoor waren verkracht en vermoord droegen allemaal die wereld vol tederheid en rust met zich mee. Elke man die moordde of vermoord werd, was dat kind geweest dat zijn gezicht tegen de arm van zijn moeder drukte.' En, besluit hij, dankzij die herinnering was hij die nacht niet gek geworden.

Is dat ook de bedoeling van de bijbeltekst van vanochtend? Dat we ons realiseren dat ons oordeel altijd botst met de gedachte dat ook elke moordenaar ooit een kind was dat zich veilig voelde in de elleboogholte van zijn moeder en dat het kwaad dus nooit zo absoluut kan zijn? Dat besef behoedde Elias voor gekte en wanhoop. Zou dat bij ons ook zo kunnen werken? Zou de herinnering aan liefde ons minder angstig en beklemd kunnen maken? Ruimte kunnen geven zodat de noodzaak voor snelle oordelen verdwijnt, zelfs als het om IS-strijders gaat? Dat is veel gevraagd, maar Jezus vraagt veel in zijn Bergrede. Wij leven hier in relatief gelukkige omstandigheden, zonder oorlog, hongersnood en extreme armoede. Dat betekent dat het kwaad minder snel in ons gewekt wordt. Ook dat besef zou ons terughoudender moeten maken in ons oordeel.

Maar een vaste scheidslijn aanhouden tussen goed en kwaad is nu eenmaal prettig en gemakkelijk. Durven we dat los te laten en er steeds weer over na te denken en daarbij ook naar onszelf te kijken? 'Wat moeten we doen om te voorkomen dat onze kinderen opnieuw slachtoffer worden?', vroeg een vrouw na de Tweede Wereldoorlog aan Abel Herzberg. Hij antwoordde: 'Dat is het probleem niet mevrouw. Het probleem is hoe wij kunnen voorkomen dat onze kinderen beulen worden.' Als we hem dezelfde vraag nu over IS zouden stellen zou

zijn antwoord misschien zijn: 'Het probleem is niet hoe we ons tegen IS kunnen wapenen, maar hoe we kunnen voorkomen dat wij opnieuw een dergelijk monster baren.' Snelle en onwrikbare oordelen ontnemen ons het zicht op ons eigen aandeel. Misschien bedoelt Jezus dat als hij het heeft over de balk en de splinter.

Als ik snel oordeel is dat soms omdat het makkelijker en prettiger is om fouten van anderen te zien, soms is 't onwil om toe te geven dat 'n ander aardiger of beter is, maar vaak is 't ook angst om het eigen ongelijk of de eigen kleinheid onder ogen te zien. Want wat blijft er dan van je over? Als je een oordeel velt over een ander, hoef je niet naar jezelf te kijken. Kunnen we daarbovenuit groeien en niet de angstige mensen blijven die we zijn?

Sommige mensen kunnen dat. Mensen die op een of andere manier hebben ontdekt wat echt van belang is in het leven. De dichteres Jacqueline van der Waals schreef het gedicht 'Sinds ik het weet' toen ze had gehoord dat ze dood zou gaan. En juist door dit weten, geniet ze meer, treedt ze bekende en vreemde mensen opener en vriendelijker tegemoet, en voelt ze soms zelfs Gods glimlach over haar. Het klinkt bevrijd. Alsof zij in het aanschijn van de dood plotseling weet hoe te leven, terwijl wij daar soms te bang voor zijn.

We gaan allemaal dood, maar alles wordt anders als je weet dat dat binnenkort gebeurt. Een lieve vriendin die haar hele leven had geleden onder allerlei soorten angst, en nu wist dat ze dood zou gaan, zei met enige verbazing in haar stem: weet je, ik ben geloof nergens meer bang voor. Als je je leven gaat verliezen, wordt elk ander verlies en alle angst daarvoor blijkbaar onbelangrijk. Ook het verlies van je eigen ego. Je hoeft je dus niet meer vast te klampen aan zekerheden en niet meer bang te zijn voor afwijzingen. Je hoeft je niet meer te verschuilen achter oordelen en kunt, zoals Jacqueline van der Waals, die hele bordkartonnen buitenkant laten vallen. Het doet er niet meer toe. Wat een ruimte moet dat geven. Maar hoe doe je het als je niet aan de rand van de afgrond staat?

Ik denk dat het al een wereld van verschil maakt als je echt zou kunnen geloven dat er één is die je kent zoals je bent en die je toch nooit laat vallen. Of als je er echt op zou kunnen vertrouwen dat het goed komt en dat het leven groter is dan jij. Of dat je zou kunnen leven vanuit het diepe besef dat het uiteindelijk niet om jou gaat maar om anderen. Als we zo kunnen geloven, zo kunnen vertrouwen en zo kunnen liefhebben, dan denk ik dat veel van onze angst verdwijnt en dat we zonder oordelen zouden zijn.

Helaas, we zijn geen heiligen, en zoveel geloof, hoop en liefde opbrengen is veel gevraagd. Maar toch ... misschien is alleen al het verlangen ernaar en de herinnering aan liefde - aan dat zachte plekje in ieders elleboogholte - voldoende om met een liefdevollere blik te kijken naar ons eigen geploeter en dat van anderen. Zonder oordelen en zonder angst. Dan zal God misschien ook glimlachen over ons.

Agnes Grond

Gelezen: Matteüs 7,1-6 en gedicht van Jacqueline van der Waals